

АСТРОНОМІЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

— науково-дослідна та навчальна установа. Засн. 1769 з ініціативи ректора університету Д. Зеленки, збудована на фундаменті древ. вежі костелу єзуїтів. У 70-х рр. 18 ст. під керівництвом Лісганіга укладено першу мапу Галичини і Волині на основі топогр. зйомки; її сітку зведено до меридіана обсерваторії. Від 1907 знаходиться в корпусі університету по вул. Кирила і Мефодія, № 8; її дир. став М. Ернест, який започаткував регулярні астрономічні спостереження: змінних та нових зір, планет, комет, метеорів тощо. Наступні дир. обсерваторії: *Е. Рибка* (1932–45), *О. Сірокомський* (1945–50), *В. Степанов* (1950–53), *М. Ейгенсон* (1954–59), *Я. Капко* (1959–77), від 1977 — *О. Логвиненко*. В обсерваторії працювали також відомі вчені *Ф. Гюсман*, *Ф. Цах*, *С. Каплан*, *І. Климишин*, *Б. Бабій* та ін. У 1932–49 обсерваторія мала статус Астроном. інституту. Від 1934, з придбанням астрографа, розпочато фотографування зоряного неба з метою пошуку і дослідження змінних зір. Від 1948 під керівництвом *С. Каплана* розпочато роботу з теор. астрофізики (проблеми внутр. будови зір, фізики міжзоряного середовища тощо). 1949 під керівництвом *В. Степанова* збудовано перший у СРСР вертикал. соняч. телескоп (діаметр целостат. дзеркал — 26 см, параболічного — 21 см, $F = 450$ см), який обладнано спектрографом подвій. відбивання. Від 1953 активно проводяться дослідження соняч. активності та її зв'язку з геофіз. явищами. 1957 розпочато будівництво спостереж. станції обсерваторії в смт Брюховичі, де нині розташ. лабораторні корпуси та павільйони з телескопами. У цьому ж році започатковано оптичні спостереження штуч. супутників Землі (ШСЗ). У 1960–70-х рр. *Б. Бабій* та його учні виконали дослідж. фіз. умов на Сонці за контурами фраунгоферових ліній, виявили асиметрію фотосфер. ліній, вплив магніт. поля на еквівалентні ширини ліній соняч. плям, залежність серед. яскравості хромосфер. сітки від циклів соняч.

активності та визначили вміст низки хім. елементів. Напрями ниніш. наук. дослідж.: фізика нестаціонар. зірок, газових туманностей та зоряних скупчень; походження та еволюція великомасштабної структури Всесвіту; фізика Сонця та сонячна активність; оптичні спостереження ШСЗ та їх апаратне забезпечення; лазерна дальнометрія ШСЗ. Осн. інструменти: 48-см дзерк. рефлектор АЗТ-14 із електрофотометром для широкополосної U , B , V , R , I -фотометрії; астрокамера Цейса ($F = 50$ см, $D = 10$ см); хромосферно-фотосферний телескоп АФР-2 ($F = 540,6$ см, $D = 25,5$ см) з інтерференційно-поляризац. фільтром; фотогеліограф МаксUTOва; двооб'єктивний ($F = 350$ см, $D = 34$ см) електрофотометр-поляриметр для спостережень низькоорбітальних ШСЗ; лазер. дальномір ТПЛ-1М ($F = 11,6$ м, $D = 1$ м). Обсерваторія має бібліотеку, яка нараховує понад 20 тис. томів, унікальну склотечку — 12 тис. фотогеліограм, 8 тис. пластинок з окремими ділянками зоряного неба та понад 10 км кіноплівки зображень хромосфери Сонця. Обсерваторія видавала «Праці обсерваторії Львівського університету» (10 вип.; 1933–39); «Циркуляр ЛАО» (вип. 1–54; 1946–79), «Вопросы астрофизики. Серия Астрономическая» (вип. 55–59; 1980–85). Крім того, видала «Ученые записки. Серия физико-математическая», т. 14, вып. 4 (1949) та «Астрономический сборник», вып. 2 (1954); вып. 3, 4 (1960).

Рекомендована література

1. Капко Я. Т. Астрономія у Львівському університеті // Вісн. Львів. університету. Сер. фіз., хім. і мех.-математична. 1968;
2. Очерки истории отечественной астрономии. К., 1992;
3. Логвиненко О. О. Астрономічна обсерваторія Львівського національного університету ім. І. Франка // Наше небо. 2000. Т. 3, № 3.

О. О. Логвиненко

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Астрономічна обсерваторія Львівського університету / О. О. Логвиненко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-44534>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).